

De PCF : een KP in nood ?

Interview met Jean Rony

Frankrijk beleeft vandaag ware politieke hoogdagen. Enigszins tegen de verwachtingen in kaapte de socialist François Mitterand de presidentiële palm weg, en leverde daarmee meteen het bewijs dat de kommando-posten van de Franse politiek niet voor altijd zijn voorbehouden aan de rechterzijde. Zoals bekend viel er binnen deze Vijfde Franse Republiek — geboortedatum 1958 — tot nu toe voor de linkerkzijde niet zo heel veel te rapen : niet dat de instellingen van deze Vijfde Republiek, het politieke systeem en het kiessysteem nu zo door en door ondemokratisch waren, rechts had die toch zo maar gekonstrueerd dat de politieke kaart van Frankrijk net nooit echt fundamenteel overhoop gegooid zou worden. Nog in 1970 liet Giscard d'Estaing's laatste justitieminister Peyrefitte doorschemeren dat de regerende meerderheid, als het effe meezat, nog goed was voor zo'n dertig jaar dienst.

Achteraf gezien was dat misschien wat optimistisch geredeneerd, maar aan de objektieve omstandigheden van toen getoetst was dat niet eens zo kwaad bekeken. Bij gebrek aan een politiek perspectief ter linkerkzijde was rechts de gebeurtenissen van mei '68 nog met relatief weinig kleerscheuren doorsparteld. De socialistische partij lag definitief aan diggelen en de kommunistische partij hield aan de mei-revolte wel geen noemenswaardig elektoraal verlies over, maar ook daar viel toch een onbetwistbare politieke kater te bespeuren. Niettemin zijn de jaren zeventig voor links lang niet zo troosteloos uitgevallen als door rechts zo vurig gewenst was. Naarmate steeds duidelijker bleek dat van de uiterst-linkse deeg geen koeken konden gebakken worden, hervonden de traditionele arbeiderspartijen een deel van het initiatief dat in '68 was verloren gegaan. De Franse linkerkzijde zou heropgebouwd worden, deels met die militanten die wel bereid bleken om een deel van hun spontaneïteit in te leveren in ruil voor de verruiming van de partijprogramma's met de eisen uit de basisbeweging. Merkwaardig was bijvoorbeeld hoe binnen de Franse Kommunistische Partij zich een serie debatten ontsponnen over het zelfbeheer.

Hoe dan ook, handelend over de heropbouw van de Franse linkerkzijde kan er — in eerste instantie — niet naast de heropstanding van de Franse

Socialistische Partij gekeken worden. Heropgericht in 1971, op het kongres van Epinay, is die partij op tien jaar tijd uitgegroeid tot de sterkste politieke formatie van Frankrijk en meteen ook de elektoraal gewichtigste komponent binnen de Franse linkzijdige. Het aandeel van François Mitterand daarin is niet gering, maar tegelijk toch ook niet doorslaggevend. Men kan de Franse kommunisten ergens begrijpen als zij — niet altijd zonder ergernis — eraan herinneren dat zij het voetbankje gevormd hebben voor de vlucht die de socialisten hebben kunnen nemen. Zonder de ondertekening van het Programme Commun in '72 stond de PS nooit of te nimmer waar ze vandaag stond, had Frankrijk vandaag geen socialistische president.

François Mitterand heeft dat altijd geweten. Nadat de linkse eenheid, na de nipte verkiezingsnederlaag in '78, ter ziele leek gegaan te zijn, is François Mitterand zich blijven aandienen als de voorvechter van die eenheid, bleef ie een beroep doen op het Programme Commun. Het is in grote lijnen op basis van dat programma dat de Franse socialisten de presidentiële kampanje hebben gevoerd, enigszins tot verrassing van de Franse kommunisten die wat voorbarig en teveel voor het eigen gelijk over het verraad aan dat programma spraken. Dit alleen maar om te zeggen dat als links nu ook — op 28 juni — de wetgevende verkiezingen wegkaapt er in theorie programmatisch met de PS een vergelijk mogelijk is.

Gemaskeerd

Een andere zaak is natuurlijk — als we het dan toch over mogelijke linkse regeringssamenwerking hebben — welke evolutie de PS als partij sinds '71 heeft doorgemaakt. De formatie van François Mitterand is lang niet meer het eerder magere partijtje van ten tijde van de ondertekening van het Programme Commun in '72. Naarmate de PS elektoraal steviger in haar schoenen ging staan, schoven allerhande figuren op naar de PS die meer uitblonken door hun smaak naar macht tout court dan door de wil tot een eerlijke, zij het moeilijke samenwerking met de kommunisten. Men zal zich herinneren dat François Mitterand op een bepaald moment alle moeite van de wereld had om aan het roer van het PS-schip te blijven, en een koers aan te houden die mogelijke samenwerking met de kommunisten op regeringsniveau niet bij voorbaat uitsloot. Het bondgenootschap dat Mitterand toen sloot met de CERES (linkervleugel van de partij o.l.v. Jean-Pierre Chevènement) om de leiding van de partij, heeft tot op vandaag stand gehouden, maar drukt waarschijnlijk niet meer een juiste krachtsverhouding uit in de partij. De CERES is een lang niet meer zo krachtige linkervleugel — ideologisch en numeriek — als een paar jaar geleden en men hoort nu al — en steeds luider — de stem van die sterke puur reformistische minderheden in de PS vragen om een steviger verte-

genwoordiging in het leidende apparaat van de partij. Van die kant wordt geopperd dat men toch ook in niet geringe mate heeft bijgedragen tot het sukses van 10 mei.

Als men het dus, aan de kant van de PS, heeft over de voorwaarden voor een mogelijke linkse regeringssamenwerking, dan rest daar ongetwijfeld nog een programmatisch fundament voor — de verdienste van François Mitterand —, dat waarschijnlijk echter ten dele met de mond wordt beleden en zeker niet meer in die mate gedragen wordt door de linkerzijde van de socialistische partij als een paar jaar terug. Dat is dan ook precies wat we bedoelen als we stellen dat de triomf van de linkerzijde op 10 mei een minder optimistische realiteit maskeert. De vooruitgang van links — en wat voor één! — is niet direkt de uitdrukking van offensieve socialistische oriëntaties binnen de PS, of van de weerspiegeling daarvan in een versterkte linkerzijde van die partij. Meer zelfs, de overwinning van links is zelfs niet direkt het produkt van het gewicht en het dynamisme dat de kommunisten binnen die globale linkerzijde wisten te leggen. De zwakke score die de kommunistische kandidaat Georges Marchais bij de eerste ronde op 26 april realiseerde (iets meer dan 15%), heeft wel degelijk het karakter van een politieke sanktie: als ondanks een bitsige kampanje, waarbij François Mitterand maandenlang de gebeten hond was, toch nog ca. 1 miljoen kommunistische kiezers bereid worden gevonden om voor dezelfde Mitterand te stemmen, dan roept een politiek feit van die omvang om een grondiger politieke analyse dan tot nog toe gebeurd is binnen de PCF. Het komt ons nochtans voor dat die fundamentele analyse — over het verloop van de relaties met de PS — binnen de PCF niet te ontlopen zal zijn. Zeker, in de onmiddellijke toekomst heeft de politieke realiteit onvermijdelijk haar rechten. Socialisten en kommunisten moeten de wetgevende verkiezingen van eind juni zien te winnen. Pas daarna is de tijd opnieuw rijp voor discussie. Een naar ons gevoelen — het weze herhaald — voor de PCF **onvermijdelijke** en **noodzakelijke** discussie. Want ofwel verliest links deze verkiezingen, zet zij haar president in de kou en komt er, hoe dan ook, een gewetensonderzoek over wat er aan die linkse eenheid schorde. Ofwel wint links het pleit en ontpint er zich evenzogoed een debat binnen de PCF, afhankelijk van de voorspelde verkiezingswinst van de PS en in de mate ook dat zal blijken hoe gretig de socialisten in het centrum naar bondgenoten zullen zoeken voor een 'andere politiek'. In het tweede geval zal het debat dan precies gaan over de kwestie die de kommunistische partijpolitiek de voorbije drie jaar heeft bezield, met name het kreëren van de meeste gunstige voorwaarden waaronder een links experiment tot de mogelijkheden gaat behoren.

Ter zake is het een publiek geheim dat niet weinig kommunistische militanten in de voorbije drie jaar hebben afgehaakt, omwille van de enge

termen waarin dat debat — in de mate dat er van een debat kan gesproken worden — is gevoerd. Die militanten verwachten dat die 'meest gunstige voorwaarden' nu bespreekbaar worden, refererend naar dat achterwege blijven van dat nieuw elektorale evenwicht tussen kommunisten en socialisten bij de eerste ronde van de presidentsverkiezingen. Paradoxaal genoeg ging een globale vooruitgang van links dan gepaard met een verzwakking van de kommunistische partij! Het is met dat argument in de hand dat een aantal kommunisten ongetwijfeld rekenschap zullen vragen aan de partijleiding, zeker als mocht blijken dat de wetgevende verkiezingen van eind juni elektorale al even weinig lonend zouden blijken.

Tot een elektorale opdoffer van het kaliber van 26 april zal het waarschijnlijk niet meer komen, maar meer dan een matig resultaat lijkt er niet in te zitten. Van enige terreinwinst op de PS zal waarschijnlijk geen sprake zijn. Integendeel zelfs: een mogelijke linkse overwinning ligt alleen in het verschiet bij nieuwe verkiezingswinst van de PS. Hoogstwaarschijnlijk zal de linkse eenheid dus nog maar eens op de eerste plaats het elektorale profijt uitmaken van de PS; wat eigenlijk precies de reden was, waarom de eenheid voor de PCF na '78 niet meer hoefde. Om die scheve elektorale krachtsverhouding recht te trekken heeft de PCF een felle anti-socialistische kampanje veil gehad, de syndikale eenheid op het spel gezet en in eigen rangen het principe van de kritiek overboord gegooid. Het verwijt dat een aantal 'kritische kommunisten' nu — met des te meer overtuiging — aan de partijleiding richten, bestaat precies hierin dat zij daardoor de voorwaarden voor een leefbare linkse regeringssamenwerking meer heeft ondergraven dan geduldig en verstandig opgebouwd. In die omstandigheden — van een onbestaande **praktijk** van de linkse eenheid, van verzwakking van de linkse component binnen de PS en van stagnatie en isolement van de PCF — wordt naar regeringsverantwoordelijkheid solliciteren een hachelijke zaak. Tenminste als men als kommunist ook nog wat in de regeringspauze wil brokkelen.

In de knoop

Een aantal kommunisten zullen dus in de komende maanden pogen een fundamenteel debat te openen binnen hun partij. En wie zich op een of andere manier verwant voelt met het Eurokommunistisch ideeëngoed, zal dat debat met belangstelling volgen, omdat het essentieel aan de relatie raakt tussen socialisten en kommunisten vandaag, aan de natuur van de huidige sociaaldemocratie, en aan het type partij waaraan de kommunisten, op zoek naar linkse samenwerking, behoefte hebben. Hoe kan het immers dat een partij die de eenheid van de arbeidersbeweging hoog in het vaandel heeft geschreven, uitgerekend op het moment dat de politieke realisatie daarvan het meest nabij is, helemaal in de knoop ligt

met zichzelf en — zoals een vooraanstaande PCF-man ons een paar maanden geleden toevertrouwde — de zwaarste crisis sinds de Tweede Wereldoorlog doormaakt. Als organisatorisch geheel en als mobiliserende kracht is de PCF — op dit supreme elektorale moment van de linkse eenheid — zwakker dan pakweg een vijftal jaren geleden. Waaraan dit toe te schrijven? Aan een externe oorzaak — zoals men dat zo graag pleegt te doen — aan de manipulaties van rechts en de socialisten? Ach neen, de PCF is een grote partij, met niet geringe middelen, met heel veel prestige ook in niet kommunistische-middelen, met tienduizenden militanten, wier gezamenlijke inzet die van alle andere partijen samen overtreft. Geen enkele fundamentele maatschappelijke verandering gaat in Frankrijk door zonder de stuwende kracht die van dat partijpotentieel uitgaat. En toch hebben heel veel kommunistische militanten het laten afweten de voorbije drie jaar. Waarschijnlijk omdat die fundamentele maatschappelijke verandering voor hen niet meer in zicht was en verzoop in die anti-socialistische kampanje. Bij gebrek ook aan een strategie die de linkervleugel binnen de PS enig perspectief bood in haar strijd tegen de reformistische vleugel. En bij gebrek aan middelen binnen de partij om tegen die anti-socialistische stroom op te roeien.

Bij veel Franse kommunisten leeft dan ook de bekommernis om hun partij die middelen terug te geven, om georganiseerd en democratisch over de voorbije (?) anti-unitaire oriëntatie te discussiëren en daar voor de toekomstige werking van de partij de nodige praktische konklusies aan te verbinden. Een van de initiatieven daartoe is al genomen door een 25-tal Parijse kommunisten die een discussiebulletin gaan uitgeven. Tot de oprichters van dat bulletin behoren o.a. Henri Fiszbin, de kommunistische kandidaat voor het burgermeesterschap van Parijs in '77, en Jean Rony, medewerker van *France Nouvelle* en *La Nouvelle Critique*, twee PCF-bladen die op dit moment niet meer verschijnen.

In volle presidentiële kampanje — in maart jl. — hadden we in Parijs een gesprek met Jean Rony. Jean Rony is lid van de PCF sinds '49 en, zoals al gezegd, een jarenlang erg gewaardeerd medewerker van *France Nouvelle* en *La Nouvelle Critique*, met bijzondere aandacht voor Spaanse en Italiaanse toestanden. In '77 verscheen van zijn hand *La lente rupture, L'Espagne entre le franquisme et la démocratie* (Ed. Sociales). Amper één jaar later lag er al een nieuw werkje van Rony op de markt, ditmaal uitgegeven bij Christian Bourgeois, onder de titel *Trente ans de parti: un communiste s'interroge* (voor bespreking zie VMT 12de jrg., nr.3). Jean Rony blikte in dat boek erg kritisch op zijn kommunistisch engagement terug en wijst voor zijn partij de weg naar een meer Eurokommunistische toekomst. Toen die de laatste jaren steeds bleker werd, lag Rony dan ook steeds vaker overhoop met zijn partij en werd op een gegeven ogenblik een door hem geanimeerd studieproject over de sociaaldemocratie

opgedoekt.

In onderstaand interview legt Rony uit waarom ie — als wel meer kommunisten — niet wenste te participeren in de presidentiële kampanje van Georges Marchais, tracht ie een beeld te schetsen van de reële situatie in de PCF en evalueert ie ook de gebeurtenissen van Vitry en Montigny. Het gesprek had plaats amper enkele dagen nadat de Franse kommunistische filosoof Etienne Balibar door het Parijse federaal komitee uit de partij was gestoten. Een uitsluiting die tot op dit moment nog altijd niet bevestigd is door het Centraal Komitee van de PCF. Men zal zich herinneren dat Etienne Balibar tevoren, in een artikel in *Le Nouvel Observateur*, terecht of onterecht, een bikkelhard betoog had afgestoken over de houding van zijn partij in de Algerijnse kwestie. Rony doet in dit interview geen uitspraak over het al dan niet gelijk van dat artikel, maar hij hekelt wel de uitsluitingsprocedure die Balibar ten deel is gevallen.

15/5/81

In tegenstelling tot sommige andere partijleden onthoudt Jean Rony zich van publieke commentaar bij de koers die de partij vandaag vaart.

Nochtans ben je verre van gelukkig met de huidige oriëntatie. Waarom?

JEAN RONY: Nadat op een nationale konferentie Georges Marchais de officiële presidentskandidaat werd voor mijn partij, heb ik in *Le Nouvel Observateur* een artikel gepubliceerd waarin ik uitlegde waarom ik me niet gebonden achtte door de resultaten van die konferentie. Noch over het principe van een kommunistische kandidaat, noch over de kandidatuur zelf, noch over de oriëntatie van de kampanje is er immers een debat geweest in de partij. Gezegd werd dat daarover al uitsluitel was verschaft door het 23ste partijkongres. En dat een nieuw debat bijgevolg overbodig was. Tja, waarom dan nog een nationale konferentie organiseren? Ongeveer een identieke zienswijze als de mijne, werd ontwikkeld door andere kameraden — o.a. vijf kommunistische gemeenteraadsleden van Parijs — die ook niet actief in de kampanje participeren.

Waarom ik er sindsdien het zwijgen heb toegedaan, is logisch. Eenmaal een partij — en zeker een kommunistische partij — gewikkeld is in een elektorale kampanje zijn de voorwaarden niet langer verenigd voor een ideeëndebat, voor een discussie. Prioritaire aandacht gaat dan terecht naar de aktie. Op zo'n moment in polemiek treden met de partij, hoe levensbelangrijk ook bepaalde thema's voor jezelf zijn, brengt je geen baat bij. D'r wordt niet naar je geluisterd en de mogelijkheden om je te isoleren liggen voor de hand.

Een en ander wil ook niet zeggen dat ik niet actief blijf. Sinds twee jaar — en eigenlijk ook al voorheen — buig ik me over onze banden met de sociaaldemokratie, het probleem van de verhoudingen tussen kom-

unistische partijen en de KP van de Sovjet-Unie, kwesties van de Europese arbeidersbeweging en dies meer. Regelmatig publiceer ik daarover in *Politique Aujourd'hui* (een tweemaandelijks tijdschrift).

Is Jean Rony een apart fenomeen in de Franse kommunistische partij?

JEAN RONY: Er bestaan geen aparte fenomenen. Let wel, de 'kritische' kommunisten — zoals men ze noemt — vormen geen fractie, geen parallelle partij, geen embryo's van tendenzen. Elkeen situeert zichzelf in functie van de analyse die hijzelf maakt. Maar het spreekt vanzelf dat dezelfde oorzaken dezelfde effecten creëren. De breuk in de Linkse Unie en het daaruit voortvloeiend gebrek aan politieke perspectieven voor de Franse arbeidersbeweging veroorzaakt een diepe crisis in de partij. En die crisis, die komt anders aan bij de kameraden alnaargelang hun inschakeling in de sociale strijd, de verantwoordelijkheden die ze dragen, hun eigen (kulturele, teoretische, etc.) interessepunten. De individuele varianten zijn dus legio, maar evengoed vind je een aantal grote konstanten terug.

Bijvoorbeeld. Kameraden die er vrij rigoureuze opvattingen op na houden in het teoretische vlak — zoals de aanhangers van Althusser die het afzweren van de "diktatuur van het proletariaat" bekampt hebben — vinden vandaag nauwere aansluiting bij kameraden zoals ik, van zeg, maar meer klassiek Eurokommunistische inslag, in kwesties als de linkse eenheid, de democratisering van de partij, onze onafhankelijke houding t.o.v. de Sovjet-Unie, de appreciatie van de gebeurtenissen in Polen. Vandaag weegt dat — zeer brede — akkoord tussen kritische kommunisten veel zwaarder dan de teoretische meningsverschillen. Daarom, nogmaals, ik ben geen representant van wat dan ook. Hoogstens ben ik typisch voor de ontredde waaraan een aanzienlijk aantal kommunisten ten prooi valt. En ook wel van de op gang komende reflectie over de krisistoestand in de partij.

Van over de grens gezien is het anders moeilijk om zich een beeld te vormen van die krisistoestand, van de reële situatie in de PCF. Neem nu bvb. de elektorale kampanje van de partij. Lektuur van het partijblad l'Humanité geeft je de indruk dat die loopt als een trein, terwijl een en ander toch niet in de haak zit.

JEAN RONY: Relatief geïsoleerd als we zijn, is het behoorlijk moeilijk om je een getrouw beeld te vormen. De kampanje loopt wel. De Franse kommunistische partij is nu eenmaal de meest actieve politieke kracht in Frankrijk, die over de meeste militanten beschikt. Maar de mobilisatie is lang niet wat ze bv. in '78 was. Veel kameraden participeren in de kampanje met heel wat ongemak, met de idee dat de huidige koers niet zal blijven duren, en dat buiten de persoon van Georges Marchais om moet voorkomen worden dat de partij verzwakt wordt of aan revolutionaire kracht en invloed inboet. Die kameraden — met al hun kritiek — wachten af tot na de verkiezingen. Tegelijk spreekt het vanzelf dat, als er

van die nare dingen gebeuren als in Vitry en Montigny, de inzet knakt. De uitsluiting van Etienne Balibar b.v. is in intellectuele milieu's met verstomming vernomen. Erg trouwe partijleden vragen zich af hoezo iets kan gebeuren als besloten werd dat uitsluitingen voortaan uit den boze zouden zijn.

Een aanzienlijk aantal kommunisten hebben trouwens uit eigen beweging de partij verlaten. Een voorbeeld. Als je een nummer van het nu opgedoekte PCF-blad voor de intellectuelen, *La Nouvelle Critique*, ter hand neemt, kijkt wie in '78 deel uitmaakte van de redactie en wie daarvan nu nog lid is van de partij, dan constateer je dat twee derden van die redaktieraad ofwel uitgesloten of vertrokken is, ofwel zeer kritische standpunten aankleeft.

Die dissidentie — als dat ter zake een geëigende term kan zijn — lijkt wel hoofdzakelijk een hoofdstedelijk fenomeen ?

JEAN RONY : Dat is het niet. Het is wel het meest zichtbaar in Parijs. Vanwege de hoge concentratie van intellectuelen, de betere kansen voor het ontkiemen van een contestatair milieu, de geringere mogelijkheden tot isolering. In een kleine provinciestad ligt dat anders, moeilijker, als je met een aantal vraagtekens rondloopt. Je verwijderd je niet zo makkelijk van de partij. Maar ook daar, in de provincie, is het fenomeen voelbaar, aantoonbaar in de terugval van het militantisme. Kameraden blijven weg van vergaderingen, zonder kennisgeving. Zomaar. In het beste geval worden dan nog de zegeltjes betaald.

Nu, het type kampanje dat door Georges Marchais gevoerd wordt, kan het stellen zonder een zeer sterk gemobiliseerde partij. Je zal ook wel al gemerkt hebben dat de kampanje vooral gevoerd wordt op het niveau van de massa-media, via de televisie, via een aantal grote meetings.

Ander erg karakteristiek voorbeeld voor de malaise. Bij elke belangrijke verkiezing komt er wel een plechtige oproep, ondertekend door talloze intellectuelen, om voor de kommunistische kandidaat te stemmen. Dat is ook ditmaal gebeurd, zij het dan dat dit een falikante operatie is geworden. De bewuste oproep, gepubliceerd in *l'Humanité*, blonk vooral uit door de namen die er niet in voorkwamen. Insiders weten dat het hele opzet een doorgestoken kaart was, dat men de lijst heeft volgestouwd met wat men noemt de 'organieke' intellectuelen van de partij, de bestendigen en verkozenen van de organisatie. Uiteraard gaat het hier ook om intellectuelen — daar niet van — maar toch betreft het groten-deels mensen die vroeger niet zo massaal op soortgelijke lijsten figureerden, maar van wie nu werd verwacht dat zij de gaten stopten, die door het wegvallen van de steun van heel wat universitair en wetenschappelijk, artiesten en traditionele intellectuelen werden geslagen.

Blijft dat de verwarring blijkbaar vooral in de meer intellectuele rangen van de partij woedt ?

JEAN RONY : Tja. De PCF is en blijft een strijdp partij. En die arbeidersbasis, die speelt ze niet kwijt. Gelukkig maar. Wat weer niet wil zeggen dat dat gebrek aan politiek perspectief — die kater van '78 — ook daar niet doorwerkt. De CGT heeft ondertussen bijna een derde van zijn leden verloren. En het is moeilijk om dat fenomeen niet in verband te brengen met de sektaire lijn van de PCF. Ergens moet dat cijfer natuurlijk wel gekorrigeerd worden. Meer ondernemingen hebben sindsdien hun poorten gesloten. Meer mensen schuiven dagelijks aan voor het stempellokaal. Maar zelfs als je daarmee rekening houdt, neemt de achteruitgang nog serieuze proporties aan. Bovendien lijkt het voor de hand te liggen dat het vooral niet-kommunisten zijn die de CGT verlaten hebben, omwille van de eenzijdige oriëntatie van de vakbond op de standpunten van de kommunistische partij.

De zaak Balibar nu. Hoe komt een partij er toe om één van Frankrijks voornaamste marxistische filosofen vrijwillig uit haar rangen te verwijderen ?

JEAN RONY : Het geval Balibar is typerend voor de manier waarop met opposanten wordt omgesprongen. Eerst voor wat de procedure betreft. Etienne Balibar is uitgesloten zonder dat zijn cel zich daarover heeft kunnen uitspreken. Zijn uitsluiting is gestemd op de vergadering van het Parijse federaal comité van maandagavond negen maart, amper twee dagen nadat dat bewuste nummer van *Le Nouvel Observateur*, met dat gewraakte artikel van Balibar, van de pers kwam. Dat artikel is trouwens nooit gelezen door het merendeel van de leden van het federaal comité. Die hebben de fotokopieën van het artikel die hen ter hand werden gesteld, hoogstens eens doorbladerd. De hele kwestie heeft niet langer dan vijf minuten in beslag genomen. Daarna werd gestemd, met het gekende resultaat. Toch waren er zes tegenstemmers, waaronder de oud-sekretaris van de Parijse federatie en ex-kandidaat voor het burgemeesterschap van Parijs, *Henri Fiszbín*.

Wat is er nu — behalve de gevolgde procedure — zo frappant aan de uitsluiting van Balibar ? Laten we mekaar goed verstaan : ik kan er eventueel inkomen dat Balibar omwille van een dergelijk polemisch artikel, dat zoveel problemen stelt middenin een elektorale kampanje, op de vingers getikt wordt, een blaam krijgt of weet ik veel. Maar m.i. kan dat alleen maar mits een discussie, vertrekkend vanuit de idee dat het om een politiek meningsverschil gaat, dat dan ook als dusdanig dient behandeld te worden, in een ideeëndebat. Dat is niet wat in het geval Balibar gebeurd is. l'Humanité heeft Balibar voorgesteld als een agent van de Parti Socialiste. Guy Hermier (lid van het Politiek Bureau van de PCF) heeft in een verklaring gemene zaak gemaakt van Einstein en Balibar. Twee handen op een buik, weet je wel, verwickeld in eenzelfde komplot opgezet door de P.S., om de PCF te destabiliseren. Hoeft het gezegd dat dit een typisch stalinistische manier is om onder de menings-

verschillen uit te komen ?

Gaan we daar nog even op door. Je kunt van oordeel zijn dat Balibar gelijk of ongelijk had met het publiceren van een dergelijk artikel. Je kunt akkoord zijn met wat ie heeft geschreven. En je kunt eventueel aannemen dat een kameraad op zeker ogenblik wordt uitgesloten. De uitsluiting is geen vloek. Tenminste niet als de uitsluiting op een neutrale manier gebeurd is (d'une façon laïque). Met Balibar lag dat anders. Die is als het ware geëxcommuniceerd. Die fungeerde als een exempel voor al diegenen die op een ander standpunt staan dan de leiding van de PCF. En dat vind ik heel erg. In de socialistische landen haalt men er de psychiatrie bij om bepaalde meningsverschillen te beslechten. Hier kan dat niet, omdat men de macht nog niet in bezit heeft. Maar men zwaait wel met termen als "binnenlandse vijand", "agent van de P.S.", etc. Men fabriceert de tese van het complot en men gooit iedereen die niet akkoord is met de partij op dezelfde hoop. En dat allemaal zonder welke vorm van debat dan ook. Ik geloof dat dat de partij onmogelijk kan vooruit helpen.

Hoe vertroebeld ook de relatie tussen socialisten en kommunisten mag zijn, allebei moeten ze toch op behoorlijk wat niveaus met mekaar samenwerken. Ik denk aan het beheer van gemeenten, steden, de syndikale aktie. Hoe staat het daar met de relaties tussen de P.S. en de P.C. ? Hoe wordt op de lagere echelons nog samengewerkt, wat toch niet onbelangrijk is in het licht b.v. van de gemeenteraadsverkiezingen van '83.

JEAN RONY: Waar ontmoeten socialistische en kommunistische militanten mekaar ? Om te beginnen in een groot aantal door links bestuurde gemeenten. Op dat niveau heb je tegelijk konflikt en samenwerking. Maar alles bijeen evolueren de zaken daar minder slecht als kon gevreesd worden. De konflikten zijn minder veelvuldig als mocht verwacht worden. Wat alleen maar kan wijzen op een zekere weerbarstigheid van de verkozenen tegenover de partijlijn. Ik ben ervan overtuigd dat een groot aantal kommunistische verkozenen — burgemeesters die hun sjerp aan de Linkse Unie te danken hebben — op lokaal vlak en in de relatie met de socialistische militanten, de politiek van de partij niet vermengen met het gemeentelijk beheer. Om konflikten te vermijden.

Waar vinden socialisten en kommunisten mekaar nog ? Op syndikaal vlak, in de CGT, waarvan — tijdens de 'unitaire periode' ('72-'77) — de poorten wagenwijd werden geopend voor de socialisten. Tallozen onder hen zijn toen lid geworden van de CGT en hebben verantwoordelijkheden opgenomen. Vandaag pakt de leiding van de CGT uit met een regelrechte oorlogsverklaring aan die nieuwkomers. In de zin dat met man en macht getracht wordt om het syndikaat af te stellen op de standpunten van de PCF. Let wel, formeel roept men niet op om voor de

kommunistische kandidaat te stemmen. Een stem moet uitgebracht worden op die kandidaat wiens programma het dichtst dat van de CGT benadert, maar vooral in de industriebonden hamert men er flink op door dat dat alleen maar de kommunistische kandidaat kan zijn. Ik moet wel zeggen dat voor de meerderheid van de onderwijsbonden — waar steviger socialistisch-kommunistische allianties bestaan — de zaken er wat beter voorstaan.

Ik neem aan dat met de breuk in de Linkse Unie er ook fel geknaagd is aan de relaties van de PCF met de linkerzijde van de P.S.

JEAN RONY: Tja. Dat is een oud verhaal natuurlijk. Altijd al als het sektarisme triomfeerde binnen de kommunistische beweging, hakte men met grotere heftigheid in op de linkerzijde van de sociaal-democratie dan op de rechterzijde. Links binnen de P.S. is dan vijand nummer één, gezien het zgn. bedrieglijk effect van haar linkse taal binnen de arbeidersklasse. Vandaar ook dat de PCF duizend keer liever Michel Rocard als socialistisch presidentskandidaat had gezien. Begrijpe wie kan, maar op het moment dat het dispuut tussen Mitterrand en Rocard nog onbeslist was, waren 95% van alle aanvallen gericht op Mitterrand, en niet op Rocard. Deze laatste heeft uiteindelijk de duimen moeten leggen voor Mitterrand, maar was dat niet gebeurd, dan stak daar voor de PCF een element van klarifikatie in: in het Franse politieke spectrum neemt de P.S. een centrum-linkse positie in.

De zaken zijn echter anders gelopen. Niet alleen werd Mitterrand wel degelijk kandidaat, maar de P.S. voert ook nog kampanje op een basis die men als links kan bestempelen. Een hele reeks voorstellen zijn zo uit het Programme Commun overgeschreven. En de P.S. geeft de indruk die voorstellen ook te zullen hard maken. Ik zeg wel, geeft de indruk. Want tegelijk constateert men de neiging om een rechtse kritiek te maken van het buitenlandse beleid van Giscard d'Estaing, hem diens relatief soepele politiek tegenover de Sovjet-Unie ten euvel te duiden. D'r steekt een element van terugkeer naar het Atlantisme in de P.S.-politiek en het risico is niet denkbeeldig dat de P.S. op het vlak van de internationale politiek, zich van een te lakse kant laat zien in de strijd voor het behoud van de detente in Europa.

Om terug te keren naar je vraag. Met de zwart-wit analyse die van de sociaaldemocratie gemaakt wordt, ziet men natuurlijk ook niet in waarom de PC betrekkingen zou moeten hebben met de linkerzijde van de P.S. De idee dat de P.S. een linker- en een rechterzijde bezit, die idee is door de PC volledig opgegeven. En dus gaat men ook niet op zoek naar een politiek om links te steunen en rechts te isoleren. Van lieverlede gaat men de P.S. opnieuw zien als één blok, als een instrument van het imperialisme, en niet als een vat vol objectieve kontradikties, waar doorheen men ook een progressieve politiek kan laten passeren.

Waar ik het vooral moeilijk mee heb, dat is de ommezwaai die op een goed paar jaar tijd is gemaakt. Nu alweer een paar maanden wordt dik in de verf gezet wat voor een door en door burgerlijk politikus François Mitterrand wel is, en welke infame rol ie gespeeld heeft ten tijde van de Algerijnse bevrijdingsstrijd. Niet dat daar geen waarheid in steekt. In de kwestie van de Algerijnse oorlog, en vooral tussen '53 en '55, had François Mitterrand een verre van helder standpunt en hij hééft geparticipeerd in een koloniale politiek. Het punt ligt elders. Het punt is dat de partij op een bepaald moment van haar geschiedenis geoordeeld heeft dat dat geen bezwaar meer kon zijn voor loyale samenwerking. Als bij de vorige presidentsverkiezingen — in '74 — de PCF de kandidatuur van Mitterrand als linkse eenheidskandidaat heeft gesteund, zegt zij gewoon dat voor haar voortaan het verleden van Mitterrand niet meer kan ingeroepen worden om aan zijn kandidatuur te tornen. De partij heeft toen besloten om dat te vergeten, en nu komt men er opnieuw mee aandragen. **In het begin van dit interview heb je al aangestipt dat heel wat kameraden hun kritiek opbergen tot na de verkiezingen. Gehoopt wordt dan op een fundamenteel debat in de partij, wat ook de uitslag van de verkiezingen moge wezen. Dat is ook wat jou houding ten gronde bepaalt. Koppel je daar voor jezelf een zeker scepticisme aan vast voor wat die uitslag betreft ?**

JEAN RONY : De meest waarschijnlijke hypothese is nu eenmaal dat Giscard wordt herkozen en dat het verschil tussen de PS en de PC blijft wat het was in '78. Wat betekent dat ? Dat betekent, om te beginnen, dat de partij-oriëntatie van na '78 gefaald heeft : in '78 werd een nieuwe politieke koers uitgestippeld, in functie van het scheppen van een nieuw evenwicht ter linkerzijde (re-équilibre de la gauche), als essentiële voorwaarde voor het herstellen van de linkse eenheid. Wordt bovenstaande hypoteze dus bewaarheid, dan is de partij er aan voor haar moeite, heeft ze zwaar verloren en zij niet alleen. Deze elektorale campagne is dan een opdoffer voor de hele Franse arbeidersbeweging. Want dan moet niet alleen nog eens zeven jaar lang opgetrokken worden tegen Giscard en diens reaktionaire politiek, maar dient het verweer tegen die politiek te worden aangevat met fel aangetaste middelen. De syndikale eenheid, die tien jaar lang de Franse arbeidersbeweging impulseerde heeft een flinke deuk gekregen en van de goeie relaties die de CGT ontwikkeld heeft met andere progressieve stromingen schiet niet veel meer over. Voeg daarbij dat het anti-kommunisme in bepaalde sociaal-demokratische lagen opnieuw de kop opsteekt, en je begrijpt dat de ravages die zijn aangericht niet te overzien zijn.

Niettemin denk ik dat de PCF, die een grote partij is, stevig verankerd in de Franse realiteit en met verkozenen die verantwoordelijkheid dragen op talloze vlakken, de ernst van de crisis buiten en binnen de partij zal weten te taxeren. Het is mijn overtuiging dat uit de latente crisis die in de

partij bestaat een discussie kan ontstaan. Daarom dat ikzelf en ook andere kameraden, weer andere kameraden willen overtuigen om de partij geen vaarwel te zeggen. Om te blijven en dat gevecht te voeren, na de verkiezingen.

Ander punt nu. In de politiek van de PCF tref je erg nationalistische trekjes, zoniet puur chauvinistische sentimenten, aan. Hoe moet daar tegenaan gekeken?

JEAN RONY: Tussen het nationale gevoel, nationalistische gevoelens en chauvinistische sentimenten bestaan dikwijls nauwelijks te onderscheiden gradaties. Om het voor een buitenlander wat begrijpelijk te maken. De PCF is een heuse grote Franse partij geworden precies op basis van dat nationale gevoel. Met andere woorden, die periodes waarin de Franse kommunisten beslissend aan invloed wonnen, waren geen revolutionaire periodes, maar fazen waarin de partij als de ferventste verdediger gold van de vrijheid en van de nationale onafhankelijkheid. Bovendien is Frankrijk een imperialistisch land en niet gespeend van felle nationalistische en chauvinistische tradities, die je niet alleen terugvindt aan de zijde van de bourgeoisie, maar ook binnen de arbeidersklasse. Vooral dat laatste moet men niet proberen te minimaliseren. In het verzet tegen de Algerijnse oorlog, bijvoorbeeld, heeft de partij nooit meer dan een fractie van haar elektoraat kunnen mobiliseren. Zelf heb ik deelgenomen aan alle manifestaties toendertijd in Parijs en ik aarzel dan ook niet om dat te zeggen! Het is pas in '62 — met o.a. de OAS-affaire — dat er een echte kentering kon gekonstateerd worden. Die nationalistische (chauvinistische) stroming heeft dus altijd bestaan binnen de arbeidersklasse. En uit die stroming heeft de PCF heel lang het beste weten te putten, of getracht erin te neutraliseren wat je er het meest kunt in verafschuwen.

Rijst de vraag wat er vandaag aan de hand is, met wat bvb. in Vitry is gebeurd. Volgens mij gaat het om een vorm van elektorale paniek, in de zin dat de leiding van de partij — bewust van het riskante karakter van de huidige koers en de povere elektorale beloning die er het gevolg kan van zijn — op een bepaald moment gaat inspelen op een heel gamma van volkse gevoelens, om stemmen te winnen. Dat verklaart m.i. de nieuwe politiek tegenover de immigranten. Dat verklaart ook ordewoorden van het type "La France aux Français", "Produisons français", en de vaag autarkische ideologie waarmee de economische voorstellen van de partij om de crisis te lijf te gaan, omgeven zijn.

Je zou het kunnen vergelijken — alle verhoudingen in acht genomen — met wat de Poolse kommunisten in '68-'69 hebben uitgeprobeerd. Toen werd — in een poging om een crisisrelatie met de arbeidersklasse en met de intellectuelen te keren — het anti-semitisme aangegrepen als middel om verder te regeren. Op dezelfde manier zoeken zekere elementen binnen de PCF — en ik zeg wel zekere elementen — een vorm van

'populair racisme' te hanteren met een elektoraal motief. Men zoekt stemmenwinst op te halen bij die lagen van de bevolking die het zwaarst gebukt gaan onder de economische crisis en die ook het minst gepolitiseerd zijn.

Blijft dat het toch ergens weinig aannemelijk klinkt dat het hier om een gepremediteerde politiek gaat?

JEAN RONY: Die politiek die is ook niet gepremediteerd, eensklaps gefabriceerd in een of ander partijcenaakel. De PCF is een partij die geleid wordt door een groep zeer pragmatische leiders, bij wie de zorg niet dominant is. Het is meer zo dat men voelt dat een bepaalde politieke koers moeilijk aanslaat én dat men wéét dat binnen zekere frakties van de arbeidersklasse de wrevel omwille van de hoge concentratie gastarbeiders opruikt. Vooral in de parijse voorsteden. Nu, voor dat fenomeen is de partij natuurlijk niet verantwoordelijk. De ghetto-vorming is het gevolg van de politiek van de Franse bourgeoisie, die de gastarbeiders draineert naar de kommunistische gemeenten en de Franse arbeiders voor de sociale kosten van de vreemde arbeidskracht laat opdraaien. Dat is de realiteit en daar moet wat aan gedaan worden. Maar dan niet met het soort bulldozer-actie als in Vitry of de bewuste manifestatie in Montigny.

Is er daarrond een debat in de partij?

JEAN RONY: Neen. En daarom is de uitsluiting van Balibar zo shockerend. Balibar heeft de partij bekritiseerd daar waar die manifest van standpunt veranderd is, zonder dat daar een discussie aan voorafgegaan was. Bijgevolg moet geen enkele kommunist zich gebonden achten door het partijstandpunt in de kwestie van de gastarbeiders. Vanuit marxistisch oogpunt valt daar ook geen enkele konklusie aan vast te knopen. Ik bedoel: het soort maatregelen dat door de gemeenteraad van Vitry gestemd is i.v.m. het vaststellen van "vreemdelingenquota" voor de vakantiekolonies, huisvesting en bij aanwerving, dat kan gewoon niet. Stel je voor: twee arbeiders die voor dezelfde patroon werken, aan dezelfde uitbuiting blootstaan, hetzelfde loon verdienen, dezelfde gemeentebelasting betalen in Vitry, worden op het vlak van de sociale hulpverlening door de gemeente gediskrimineerd alnaargelang ze Fransman zijn of niet.

Moet ik wel zeggen dat je dat soort diskriminerende maatregelen niet veralgemeend terugvindt in de kommunistisch bestuurde gemeenten. Ik ben ervan overtuigd dat de meerderheid van de kommunistische burgemeesters — zonder dat aan het klokzeel te gaan hangen — het voorbeeld van Vitry niet volgen. Met andere woorden dat zij de oriëntatie die aangegeven is door de sektie "gemeenten" van het Centraal Komitee niet in de praktijk brengen. Dat dat in Vitry wel gebeurd is, is trouwens niet toevallig. Vitry is een van oudsher kommunistisch bestuurde gemeente, die zeer dicht bij de partijleiding staat. Ook voor wat de affaire Montigny betreft, denk ik dat heel veel burgemeesters niet zouden gemarcheerd

hebben. Zelfs die burgemeesters die niet vrij zijn van sektaire en stalinistische trekjes. D'r zijn nu eenmaal dingen die je als kommunist niet doet, die de Franse kommunistische partij nooit gedaan heeft.

Tot slot een vraag over het Eurokommunisme, waarvan jij in de Franse kontekst toch één van de wegbereiders bent. Dat Eurokommunisme lijkt vandaag een stuk minder aan te slaan, het komt stukken moeilijker uit de hoek dan een paar jaar geleden. Wat zijn daar de oorzaken van?

JEAN RONY: Ja. Het geheel van de Westeuropese arbeidersbeweging verkeert in moeilijkheden. En dat geldt zowel voor haar socialistische, sociaaldemokratische als kommunistische komponent. Ik refereer naar de problemen binnen de Britse Labourpartij, het geharrewar binnen de SPD, de moeilijkheden in de syndikale beweging etc. Ten dele houdt dat verband met de economische crisis, het feit dat men geen adequaat antwoord weet te formuleren op de herstruktureringen die aan de gang zijn, op de nieuwe strategie van het imperialisme. En verder weegt natuurlijk ook de internationale toestand flink door. Polen inbegrepen. Determinerend voor de huidige moeilijkheden van het Eurokommunisme lijkt mij echter het linkse politiek debâcle in Frankrijk. In de zin zoals Santiago Carillo dat voor het Centraal Komitee van zijn partij (PCE) gesteld heeft: de breuk in de 'Union de la Gauche' is een historische katastrofe voor de Europese arbeidersbeweging. Voor een regering, waarin kommunisten zouden zetelen en waarbij socialistische transformaties aan de orde zijn, waren in Frankrijk de voorwaarden het best vervuld. Omdat o.a. de mogelijkheden tot destabilisatie van een links experiment in Frankrijk beduidend geringer zijn dan bvb. in Italië. Anderzijds spreekt het vanzelf dat de afknappende linkse eenheid in Frankrijk maar voor een deel de problemen van het Eurokommunisme uitlegt. Je kunt de problemen binnen de PCE of het falen van het 'historisch kompromis' in Italië niet van daaruit verklaren. Maar de Franse situatie heeft wel een rol gespeeld.

Dat het Eurokommunisme dus een kwaai periode doormaakt, is zonder meer waar. Maar zo onthutsend is dat nu ook weer niet. Ik heb nooit geloofd aan het Eurokommunisme als mirakeloplossing, alsof je twee solide toestanden als de sociaaldemokratie en het stalinisme zomaar opzij kunt schuiven. En probleemloos de "derde weg", waarover zo veel geteoretiseerd is, kunt bewandelen. Vandaag zijn daar een pak internationale factoren bijgekomen. Waarbij één van de hoofdproblemen toch wel is dat geen enkele van de twee grootmachten de controle over de wereld wil laten varen. In een Westeuropese kontekst betekent dat dat de overgang naar het socialisme pas reëel wordt in de mate dat West-Europa lossen komt te staan van de beide blokken. Vecht voor haar autonomie.

Met die idee kom je in de PCF wel niet ver?

JEAN RONY: Neen. De PCF houdt het bij de twee kampen-theorie. Je

behoort ofwel tot het ene ofwel tot het andere kamp. Helaas blokkeer je met dat soort visie elke politieke evolutie in West-Europa. Maar je ziet wat met Reagan aan het gebeuren is : pressie op El Salvador, pressie op de sociaaldemokratische partijen om een meer Atlantische koers te gaan varen, met van de weeromstuit pressie van de Sovjet-Unie op Polen. En zo gaat dat maar door. Die terugkeer naar het bipolarisme, die is tragisch voor de arbeidersbeweging. En bijgevolg ook voor het Eurokommunisme. De enige kans voor dat Eurokommunisme zit immers vevat in die niet-gebondenheid.

Mededeling

Eind mei 1981 is het tijdschrift De Nieuwe Maand tien jaar oud. De redactie wil deze gelegenheid aangrijpen om zichzelf en de lezers te konfronteren met de vraag welke ontwikkelingen het politieke systeem in België de laatste tien, vijftien jaar heeft ondergaan. Het opmaken van een balans is belangrijk : het laat ons toe de meest spektakulaire evolutie (de staats hervorming...) te relativeren en de meer onderhuidse ontwikkelingen (de voortschrijdende verzuiling, de komst van het neokorporatisme, de wildgroei in het partijpolitiek dienstbetoon...) in het licht te brengen. Via deze reflectie hoopt de redactie de grendels op de politieke vernieuwing in ons land op het spoor te komen. Die problematiek wil De Nieuwe Maand besproken zien in een jubileumnummer (juni 1981) en tijdens een Open Dag (27 juni 1981), die een ontmoeting moet zijn tussen redactie, auteurs, lezers en publieke opinie.

Deze Open Dag gaat door in het Kongressenpaleis te Brussel. Inlichtingen zijn te bekomen op het sekretariaat van de Open Dag, Hooverplein 11, 3000 Leuven.